

ВСТЪПИТЕЛНИ ДУМИ

4141-31

Аксиологическият жест на философията не е прищявка на самовлюбена "царица на духа" към свободата на нейните по-млади — и за това най-опасни — поданици. Напротив, измъквайки човешкия дух от "пещерата" на привидността, философията положи принципната възможност за всяка специална аксиологическа теория — БИТИЕТО КАТО ЗНАЧЕЩО, ИСТИНА И ЦЕННОСТ. И ако в началото на нашия век аксиологията се обособи предметно и терминологически, в този акт философията видя не бунт, а зрелост на своето най-красиво дете.

Предисторията на аксиологията е неотделима от етическите и естетическите рефлексии върху истинното, доброто и красивото. Като ФУНДАМЕНТАЛЕН ИЗВОР за битийно устояване философията търси БЛАГОТО, "съвършената красота" (Платон). И в апориите, и в добронамерения скепсис, и в критиката на писаното слово — навсякъде философията създава, транслира и интерпретира КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ от универсален порядък.

Векове по-късно в лоното на кантианската традиция избуяха основните теми, проблеми и идеи на аксиологията като самостоятелна научна дисциплина. Неутилитарният характер на "съдната способност" (Кант) ориентира аксиологията към многобройните теории за ЗНАЧЕНИЕТО И СМИСЪЛА. В качеството си на гносеология философията беше фермент за едно антинатуралистично, функционално-телеологическо осмисляне на ценността и оценката.

Афоризмът "Битието няма ценност, ценностите нямат битие" (Р.Х. Лотце) беше афиширан в зората на съвременната аксиология. Макар и негативно и в този контекст философията присъствуваше под формата на нетрадиционно разбиране за най-традиционната философска категория — битие: ЗНАЧЕЩО КУЛТУРНО ПРОСТРАНСТВО.

Битийният статут на ценността се превърна в специфичен израз на съответни философски позиции. Старите философски идеи на натурализма, субективизма и идеационния обективизъм кръстосваха логическото поле между "съжденията за факти" и "оценъчните съждения". Независимо от акцента върху тази или онази страна на категорията ценност — "значения", "идеални същности", "прости свойства" и т.н. — в аксиологическите теории неизменно живееше изконният философски патос за СУБЕРЕННОСТТА НА ЧОВЕКА ПРЕД ЛИЦЕТО НА СВОЯ ИЗБОР.

Х Х Х

Никога не е късно да се помъдрее — И да се оглупее, разбира се! Но всеки избор е *тук* и *сега*, нито по-рано, нито по-късно. Затова новосформираната катедра "Философия" във ВТУ "Св.св.Кирил и Методий" реши да потърси бъдещето чрез равносметка на миналото. И какъв по-добър начин за това от теоретическата битка с един толкова труден и сякаш неуловим противник — аксиологическия пласт на философския анализ. В едно отношение авторите бяха улеснени: конструктивните идеи за настоящия сборник бяха тематизирани от колегата проф.д-р Н.Николов още през 1982 г. в неговата монография "Оценката". В същия смисъл не беше затруднен и съставителят, който изведе на преден план философско-логическите и езикови аспекти на проблемите, потърси тяхното "налично битие" в изследвания с историко-философски характер и заключи с пределния смисъл на всяка аксиология — антропологическия въпрос.

Като всяко човешко дело сборникът носи и малко сантиментален привкус. С него катедрата пожелава "На добър час!" на студентите от откритата *за първи път* в Университета специалност "Философия". Ако тук или там техният критичен поглед ги доведе до евристични несъгласия с дадена теза, то всички ние, авторите, ще имаме повод за радост. Не е добър учител онзи, който работи без надеждата, че учениците му ще го задминат!

От съставителя